12. 11. 2015

ID: 99584

Odpovědnost státu za škodu

Subjektu, jemuž hrozí škoda, právní řád nejen že dovoluje, aby jednal přiměřeně okolnostem, ale takové jednání i vyžaduje a současně též chrání (viz § 417 až 419 obč. zák.). Jedná se o konkrétní projev zásady neminem laedere (nikomu neškodit). Úprava předcházení hrozícím škodám zakládá osobě, jíž hrozí vznik škody, právo zakročit takovým způsobem, aby hrozba byla odvrácena. Nejde o oprávnění absolutní, neboť zákon ohrožené osobě dovoluje jednat pouze takovým způsobem, který je přiměřený okolnostem ohrožení, tj. tak, aby jí zvolené opatření odpovídalo zejména druhu a intenzitě ohrožení, situaci, která byla ohrožením vyvolána, případně k možnostem a schopnostem ohroženého. Kriteriem přiměřenosti se pak posuzuje účelnost nákladů vynaložených na odstranění hrozby, na jejichž náhradu má ohrožený právo podle ustanovení § 419 obč. zák. (…), to však pouze do výše odpovídající výši škody, která byla přijetím přiměřeného opatření odvrácena."

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 237/2014, ze dne 8.9.2015)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně B. společnost s ručením omezeným (spol. s r.o.), se sídlem N.J., zastoupené JUDr. J.D., advokátem se sídlem ve V.M., proti žalované České republice – Ministerstvu spravedlnosti, se sídlem v P., o 5 350 000 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 41 C 78/2008, o dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2013, č. j. 30 Co 578/2012-198, tak, že rozsudky Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 14. 5. 2012, č. j. 41 C 78/2008-142, a Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2013, č. j. 30 Co 578/2012-198, se zrušují a věc se vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Výrokem I. rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2013, č. j. 30 Co 578/2012-198, byl potvrzen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 14. 5. 2012, č. j. 41 C 78/2008-142, ve vyhovujícím výroku o věci samé, kterým byla žalované uložena povinnost zaplatit žalobkyni částku 5 350 000 Kč s příslušenstvím. Výrokem II. rozsudku Městský soud v Praze uložil žalované povinnost nahradit žalobkyni náklady řízení před soudy obou stupňů.

Ve věci se žalobkyně domáhala na žalované zaplacení částky 5 350 000 Kč jako náhrady škody, která měla být způsobena nesprávným úředním postupem soudního exekutora JUDr. Ivo D. v rámci exekuce prodejem nemovitostí specifikovaných v rozhodnutí soudu prvního stupně (dále též jako „nemovitosti" či „předmětné nemovitosti") pro vymožení pohledávky oprávněného U. Trading, a.s., proti povinnému Ing. K. N. Exekutor dne 1. 11. 2002 vydal usnesení o příklepu č.j. EX 101/01-8 ve prospěch žalobkyně za podání ve výši 3.000.000 Kč. Na usnesení o příklepu byla vyznačena Okresním soudem ve Vsetíně, pracoviště Valašské Meziříčí, doložka právní moci s datem 3. 12. 2002. Následně též došlo k zapsání vlastnického práva do příslušné evidence katastru nemovitostí ve prospěch žalobkyně. Dne 27. 10. 2004 však Krajský soud v Ostravě vydal usnesení, kterým změnil usnesení o příklepu ze dne 1. 11. 2002 tak, že se příklep neuděluje (takto učinil na základě řádně a včas uplatněného opravného prostředku ze strany povinného – Ing. N.), neboť exekutor svým postupem před dražbou porušil procesní práva povinného, když mu řádně a včas nedoručil dražební vyhlášku a povinný se tak nemohl dražby účastnit; tj. nemohl podávat případné námitky apod. (současně byla žalobkyni vrácena částka, kterou za předmětné nemovitosti zaplatila). Dne 8. 4. 2004

bylo Krajským soudem v Ostravě vydáno usnesení o prohlášení konkurzu na majetek dlužníka Ing. N. Usnesení nabylo právní moci dne 11. 10. 2005; dne 21. 10. 2005 se konala veřejná dražba za účelem zpeněžení předmětných nemovitostí. Žalobkyně se této dražby zúčastnila a předmětné nemovitosti vydražila za částku 8 350 000 Kč. Podle tvrzení žalobkyně je rozdíl mezi oběma zaplacenými částkami, tj. 5 350 000 Kč, škodou, která jí vznikla v důsledku nesprávného úředního postupu příslušného exekutora. Podle tvrzení žalobkyně navíc došlo k navýšení tržní ceny předmětných nemovitostí tím, že sama žalobkyně do nich rozsáhle investovala, zajistila bonitní nájemníky a rovněž v důsledku cenového vývoje na trhu nemovitostí. Svůj nárok na náhradu škody žalobkyně u žalované uplatnila dne 23. 3. 2006; ta na to reagovala svým stanoviskem ze dne 15. 11. 2006, kdy žádosti o odškodnění nevyhověla.

Obvodní soud pro Prahu 2 a Městský soud v Praze ve věci rozhodovaly opakovaně, neboť jejich rozhodnutí (tj. rozsudek soudu prvního stupně ze dne 4. 9. 2008, č. j. 41 C 78/2008-35, jímž byla žaloba zamítnuta, a potvrzující rozsudek odvolacího soudu ze dne 25. 5. 2009, č. j. 30 Co 193/2009-51, po opravě ve spisu 58) byla zrušena rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4035/2009. V uvedeném (dřívějším) rozsudku Nejvyššího soudu bylo mimo jiné konstatováno, že došlo ke dvojímu pochybení, jež lze kvalifikovat jako nesprávný úřední postup, a to jednak k nesprávnému vyznačení doložky právní moci a jednak k pochybení exekutora při doručování dražební vyhlášky, kterou exekutor opomenul doručit povinnému. Nesprávné, resp. neoprávněné vyznačení doložky na usnesení mělo za následek, že do příslušné evidence katastrálního úřadu bylo zaneseno vlastnické právo ve prospěch žalobkyně a tato po dobu dalších minimálně 2 let nemovitosti pokojně užívala z titulu oprávněného vlastníka. Následné vydání rozhodnutí o zrušení příklepu znamenalo pro žalobkyni zásah do jejího postavení domnělého vlastníka. V případě, že by právní moc nebyla na usnesení vyznačena, žalobkyně by se nedostala do postavení vlastníka předmětných nemovitostí a následný vývoj celé věci by mohl být odlišný. V dřívějším rozhodnutí Nejvyšší soud zdůraznil, že je zapotřebí zabývat se tvrzením žalobkyně, že její účast na druhé dražbě nemovitostí nebyla projevem její svobodné vůle, ale jednalo se o logické vyústění celé situace, do které se ne svou vinou dostala. Nemovitosti po dobu jejich užívání zhodnocovala, podnikala tu, a pokud by je znovu ve druhé dražbě nenabyla, ztratila by tak fakticky, pro své potřeby, zařízenou provozovnu, resp. sídlo společnosti. Nebylo tak možné souhlasit se závěry soudů nižších instancí o tom, že žalobkyně se dražby zúčastnila dobrovolně; zvláště poté, co do nich investovala v domnění, že je jejich vlastníkem.

Odvolací soud doplnil dokazování provedením listinných důkazů, opakoval výslechy svědků JUDr. J. P. a JUDr. J. R. a provedl důkaz obsahem výzev vystavených žalobkyní. Z výpovědi JUDr. J. R. pak odvolací soud nevycházel a nepřihlížel ke zjištěním soudu prvního stupně z výpovědi zmíněného svědka, neboť konstatoval možnou pochybnost o věrohodnosti svědka, a to pro vztah k žalobkyni. Dále soud nevycházel ani z obsahu výzev, neboť ty byly žalovanou zpochybněny (popřena jejich pravost). Obsah ostatních listin byl zhodnocen tak, že se týkají buď doby před či po rozhodném období, tj. 2003 – 2004, nebo se týkají sídla (provozovny) společnosti MC Invest, a.s., tedy nikoliv žalobkyně. Nadto odvolací soud provedl důkaz obsahem úplného výpisu z obchodního rejstříku a obsahem konkurzního spisu Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 34 K 58/2002. Následně odvolací soud hodnotil skutková zjištění soudu prvního stupně za správná a dostatečná, když pro věc rozhodné skutečnosti nebyly mezi účastníky sporné a soud prvního stupně z nich proto správně vycházel dle ust. § 120 odst. 4 o. s. ř.

Odvolací soud považoval ve věci za podstatné zjištění, za jakou cenu žalobkyně skutečně nabyla (vydražila) předmětnou nemovitost v první dražbě a za jakou cenu skutečně nabyla (vydražila) předmětnou nemovitost ve dražbě druhé. S tímto odůvodněním byly odmítnuty též návrhy na doplnění důkazů ze strany žalované, jakožto důkazy nepotřebné. Existence nesprávného úředního postupu byla již vyslovena v dřívějším rozhodnutí Nejvyššího soudu. Odvolací soud považoval za

významné tvrzení žalobkyně o tom, že její účast v druhé dražbě nebyla projevem její svobodné vůle, ale jen logickým vyústěním celé situace, do které se dostala. Tvrzení je prokázáno tím, že po nabytí nemovitosti žalobkyně nemovitost zhodnocovala, když do její rekonstrukce a opravy investovala významnou částku, měla v nemovitosti zřízenu provozovnu (vybavené kanceláře včetně zbudovaného call centra), fakticky zde vykonávala svou podnikatelskou činnost spočívající v logistice a vymáhání postoupených pohledávek. Soud hodnotil jako nevýznamné, že žalobkyně měla své sídlo na jiné adrese. Snaha žalobkyně zabránit ztrátě nemovitosti, resp. snaha domoci se náhrady investice do nemovitosti vložené, nebyla úspěšná s ohledem na smrt úpadce, která vedla jak ke zrušení konkurzu, tak k zastavení řízení o vyloučení nemovitosti z konkurzní podstaty, resp. vydání výtěžku z prodeje. Uvedená skutečnost rovněž vyvrací námitku žalované, že žaloba proti ní je předčasná, neboť žalobkyně má nárok na náhradu (na vydání bezdůvodného obohacení) proti původnímu vlastníku nemovitosti. Pokud jde o stanovení výše škody, je takovou škodou rozdíl částek zaplacených žalobkyní za vydražení nemovitosti v první a druhé dražbě. Při druhé dražbě nebyly zjištěny žádné mimořádné okolnosti (např. prodej v tísni, zvláštní zájmy vybočující z běžné praxe, tzv. „vyšroubování ceny“) a částka, za níž byly nemovitosti vydraženy, je tržní cenou, která je významná pro určení výše škody způsobené žalobkyni. Nesprávný úřední postup státu způsobil, že žalobkyně byla okolnostmi přinucena zaplatit kromě částky 3 000 000 Kč, vynaložené na získání nemovitosti v první dražbě, další částku 5 350 000 Kč potřebnou pro znovuzískání nemovitostí v druhé dražbě. Pro stanovení výše škody je zcela bez významu, že žalobkyně v době svého domnělého vlastnictví inkasovala finanční prostředky za pronájem části nemovitosti. Jelikož odvolací soud hodnotil rozhodnutí soudu prvního stupně za správné, potvrdil jej.

Žalovaná napadla rozsudek odvolacího soudu dovoláním, přičemž přípustnost dovolání spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na posouzení právní otázky jinak, než je řešena v konstantní judikatuře Nejvyššího soudu.

Konkrétně se má jednat o otázku vztahující se k posouzení příčinné souvislosti, když právnímu posouzení podléhá otázka, mezi kterými právními skutečnostmi je vztah příčinné souvislosti třeba zjišťovat. Odvolací soud opřel závěr o existenci příčinné souvislosti o názor, že pro žalobkyni byla účast na druhé dražbě nutnou a žalobkyně v podstatě neměla na výběr, pokud chtěla dále úspěšně podnikat. Dovolatelka poukazuje na skutečnost, že dle stávající judikatury musí být existence příčinné souvislosti bezpečně prokázána a v tomto směru nepostačuje pouhý pravděpodobnostní závěr. Žalobkyní uváděná újma není v příčinné souvislosti s odpovědnostním titulem, neboť škoda musí být nezprostředkovaným následkem úředního postupu orgánu státu. Dovolatelka rovněž namítá, že se soudy měly zabývat jednáním žalobkyně a že měly ve svém rozhodování posoudit, zda toto jednání odpovídalo zákonným požadavkům k předcházení vzniku škod. V neposlední řadě má dovolatelka za to, že předchozí rozhodnutí dovolacího soudu v této věci, tj. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4035/2009, byl soudy nesprávně vyložen, a v důsledku této desinterpretace se soudy opomněly věnovat prokazování příčinné souvislosti.

V dovolání je dále namítáno, že soudy postupovaly aktivisticky a porušily právo na rovnost zbraní, když prováděly důkazy žalobkyně, kdežto s dovolatelkou navrženými důkazy se řádně nevypořádaly. Soud prvního stupně se k důkazům navrženým dovolatelkou nevyjádřil buď vůbec, nebo je bez náležitého zdůvodnění neprovedl. V tomto ohledu nápravu učinil odvolací soud, když se k těmto důkazům alespoň vyjádřil a zdůvodnil, proč je považoval za nepotřebné. Tímto ovšem byla rovněž porušena zásada dvouinstančnosti soudního řízení. Obdobně se soudy nevypořádaly s tvrzeními dovolatelky uvedenými v přípisech ze dne 8. 3. 2012 a ze dne 11. 5. 2012, o kterých se soud prvního stupně ani nezmínil, odvolací soud jen krátce. Podle dovolatelky měl odvolací soud zrušit rozhodnutí soudu prvního stupně, nikoliv tedy sám napravovat procesní pochybení soudu prvního stupně. Odvolací soud se dále nevyjádřil k tvrzení dovolatelky vztahujícímu se k problematice prevenční povinnosti dle ust. § 415, občanského zákoníku. V řízení bylo porušeno právo žalobkyně na

spravedlivý proces. Nadto napadený rozsudek vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu co do části oporu v provedeném dokazování. Odvolací soud opřel závěr o existenci příčinné souvislosti o názor, že pro žalobkyni byla účast na druhé dražbě nutnou a žalobkyně v podstatě neměla na výběr, pokud chtěla dále úspěšně podnikat. Tento závěr byl celý založen pouze na výpovědi JUDr. J. P., současného právního zástupce žalobkyně. Důkaz výpovědí právního zástupce žalobkyně mohl být jen součástí logického důkazního řetězce, nikoliv důkazem hlavním. Zmíněný svědek, advokát, nebyl při svých svědectvích zbaven povinnosti mlčenlivosti. Dovolatelka se dále neztotožňuje s názorem odvolacího soudu, že není významné, zda žalobkyně měla na adrese předmětné nemovitosti své sídlo, neboť závěr o tom, že žalobkyně v předmětné nemovitosti měla zřízenu provozovnu, spočívá pouze na jediném důkazu, a to výpovědi JUDr. J. P. Provozovna není místem, kde je umístěna správa společnosti a kde se s ní setkává veřejnost; není tedy pro podnikání natolik klíčová. Dovolatelka nesouhlasí ani se způsobem, jakým soudy stanovily výši škody k nahrazení, tedy jako rozdíl mezi první a druhou dražbou. Dovolatelka v tomto ohledu poukázala na rozpor v rozhodování Městského soudu v Praze ohledně posouzení otázky, zda je cena dosažená v dražbě cenou obvyklou (tržní). Nesprávné je též posouzení okamžiku, kdy mělo dojít k prodlení žalované s úhradou náhrady škody žalobkyni. Zákon ukládá poškozenému, aby svůj nárok na náhradu škod uplatnil nejprve u ministerstva, a to řádně. Tak tomu ovšem v projednávané věci nebylo, neboť dovolatelka na základě žalobkyní uvedených tvrzení nemohla postavit najisto, zda je žalobkyní tvrzený požadavek opodstatněn.

K dovolání se žalobkyně vyjádřila tak, že v první řadě uvedla svůj náhled na popření písemných důkazů (výzev). Podle žalobkyně pouhé popření důkazu nepostačuje a dovolatelka měla popření důkazu podložit jiným navrženým důkazem, kterým by vyvrátila pravost, což však neučinila. Neprovedly-li soudy dovolatelkou navržené důkazy, poukazuje žalobkyně, že odvolací soud konstatoval nepotřebnost těchto důkazů. Ani všechny žalobkyní navržené důkazy nebyly provedeny. Není pravdou, že by soudy postupovaly tak, jako by byly vázány názorem dovolacího soudu, že se žalobkyně zúčastnila druhé dražby nedobrovolně. Rovněž je nepravdivé a účelové, když dovolatelka tvrdí, že jediným důkazem ve věci byla výpověď JUDr. J. P. Uvedená výpověď je součástí logického důkazního řetězce. Dovolání je velmi obsáhlé, ovšem neodpovídá skutečnostem, které byly zjištěny. Dovolatelka uvádí nepravdy a účelově zkresluje informace. Není pravdou, že by žalobkyně svůj nárok nepožadovala po správci konkursní podstaty. Postupovala způsobem, jaký ji umožňoval zákon o konkurzu a vyrovnání. Následně došlo k úmrtí úpadce a z tohoto důvodu bylo řízení zastaveno. Zjištění tržní ceny dražbou je tím nejobjektivnějším způsobem, což vyplývá i z provedených důkazů. Jestliže dovolatelka uvádí, že její prodlení s úhradou škody nastalo až 21. 5. 2013, jedná se o utopickou představu, na kterou není možné ani rozumně reagovat.

Nejvyšší soud, jakožto soud dovolací (§ 10a o. s. ř.), při projednání dovolání a rozhodnutí o něm postupoval podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (srov. část první, čl. II, bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a část první, čl. II, bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.) - dále též jen „o. s. ř.“

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za níž vystupovala osoba uvedená v ust. § 21a odst. 1 písm. b), která má právnické vzdělání. Dovolání též splňuje zákonem vyžadované náležitosti (§ 241a odst. 2 o. s. ř.).

Nejvyšší soud se proto dále zabýval otázkou přípustnosti dovolání, přičemž dospěl k závěru, že dovolání je přípustné pro řešení otázky příčinné souvislosti mezi nepochybným nesprávným úředním postupem a tvrzenou škodou, zmařil-li škůdce poškozenému původní nabytí vlastnického práva k majetku a poškozený následně vlastnické právo k majetku získal za odlišných podmínek, tedy v otázce skutečností významných pro posouzení příčinné souvislosti, když taková otázka nebyla ve své konkrétnosti dosud v judikatuře Nejvyššího soudu řešena (§ 237 o. s. ř.).

Podle § 5 zák. č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) (dále jen „OdpŠk“), stát odpovídá za podmínek stanovených tímto zákonem za škodu, která byla způsobena a) rozhodnutím, jež bylo vydáno v občanském soudním řízení, ve správním řízení, v řízení podle soudního řádu správního nebo v řízení trestním, b) nesprávným úředním postupem.

Podle § 26 OdpŠk, pokud není stanoveno jinak, řídí se právní vztahy upravené v tomto zákoně občanským zákoníkem.

Podle § 442 obč. zák., hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). (odst. 1) Škoda se hradí v penězích; požádá-li však o to poškozený a je-li to možné a účelné, hradí se škoda uvedením do předešlého stavu. (odst. 2)

Podle § 415 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.

Podle § 417 odst. 1 obč. zák., komu škoda hrozí, je povinen k jejímu odvrácení zakročit způsobem přiměřeným okolnostem ohrožení.

Podle § 419 obč. zák., kdo odvracel hrozící škodu, má právo na náhradu účelně vynaložených nákladů a na náhradu škody, kterou přitom utrpěl, i proti tomu, v jehož zájmu jednal, a to nejvýše v rozsahu odpovídajícím škodě, která byla odvrácena.

Dovolací soud v první řadě podotýká, že jak je patrno ze skutkových tvrzení uvedených v žalobě, žalobní nárok nemá původ pouze ve výkonu státní moci, nýbrž též v jednání žalobkyně, tj. v opětovném vydražení předmětných nemovitostí. O tomto svém jednání žalobkyně uvedla, že nebylo projevem její svobodné vůle, ale jednalo se o logické vyústění celé situace, do které se ne svou vinou dostala. Dovolací soud již ve svém předchozím rozhodnutí v této věci uložil soudům, aby se uvedeným tvrzením zabývaly. Jak bylo též řečeno v předchozím rozhodnutí, dovolací soud je toho názoru, že v řetězu rozhodných skutečností mají význam i ty, které představují nesprávný úřední postup a které byly příčinou možného vzniku škody na straně žalobkyně.

V dalším průběhu řízení bylo prokázáno tvrzení, že žalobkyně nemovitosti po dobu jejich užívání zhodnocovala, podnikala tu, a pokud by je znovu ve druhé dražbě nenabyla, ztratila by tak fakticky pro své potřeby zařízenou provozovnu, resp. sídlo společnosti. Odvolací soud přisvědčil názoru žalobkyně, že: „tato se druhé dražby zúčastnila nikoliv ze svobodné vůle, ale pod tlakem situace, do níž se dostala v důsledku nesprávného úředního postupu státu, kdy se snažila eliminovat hrozící ztrátu své podnikatelské investice (hmotné i nehmotné).“

Uvedené zjištění ovšem znamená, že vydražení předmětných nemovitostí v druhé dražbě nebylo nevyhnutelným důsledkem nesprávného úředního postupu, ale jednalo se o uváženou reakci na nesprávným úředním postupem vyvolanou situaci. Jinými slovy řečeno, nesprávný úřední postup „mechanicky“ nevyvolával nezbytnost vydražení předmětných nemovitostí, a není tedy ani bezprostřední rozhodující příčinou ke vzniku žalobou specifikované škody.

Jak uvedl dovolací soud např. v rozsudku ze dne 17. 2. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1930/2014 (který byl na jednání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu dne 10. 6. 2015 schválen k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek): „Je běžné, že se kauzálního děje účastní více skutečností, které vedou ke vzniku škody. Mezi takovými skutečnostmi je však třeba identifikovat právně relevantní příčinu vzniku škody. Z celého řetězce všeobecné příčinné souvislosti (v němž každý jev má svou příčinu, zároveň však je příčinou jiného jevu) je třeba sledovat jen ty příčiny, které

jsou důležité pro odpovědnost za škodu. Musí jít o skutečnosti podstatné, bez nichž by ke vzniku škody nedošlo. Pro existenci kausálního nexu je nezbytné, aby řetězec postupně nastupujících příčin a následků byl ve vztahu ke vzniku škody natolik propojen, že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem škodlivého následku. To znamená, aby prvotní příčina bezprostředně vyvolala jako následek příčinu jinou a ta případně příčinu další. K přerušení příčinné souvislosti dochází, jestliže nová okolnost působila jako výlučná a samostatná příčina, která vyvolala vznik škody bez ohledu na původní škodnou událost. Zůstala-li původní škodná událost tou skutečností, bez níž by k následku nedošlo, příčinná souvislost se nepřerušuje. Podle teorie adekvátní příčinné souvislosti je příčinná souvislost dána tehdy, jestliže je škoda podle obecné povahy, obvyklého chodu věcí a zkušeností adekvátním důsledkem protiprávního úkonu nebo škodní události. Současně se musí prokázat, že škoda by nebyla nastala bez této příčiny (conditio sine qua non).“ Ústavní soud se např. v nálezu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05, uveřejněném pod č. 177/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, vyjádřil, že: „Každý následek má obvykle několik vzájemně souvisejících příčin a každá příčina může mít několik vzájemně souvisejících následků. Příčina jedné skutečnosti může být sama následkem jiné příčiny. Prostřednictvím těchto kausálních vazeb jsou vytvářeny kausální řetězce, které jsou v čase nazpět nekonečné. Východiskem zjištění právně relevantní příčinné souvislosti je tedy zásadně prokázání příčinné souvislosti v přísně přírodovědném smyslu. Abychom mohli hovořit o takovém kausálním vztahu mezi dvěma skutečnostmi, je nutné, aby skutečnost, která má být příčinou, byla nutnou podmínkou ("condicio sine qua non") toho, že se následek uskutečnil právě tak, jak se uskutečnil, tj. daným způsobem, v daném čase a v daném místě.“

Z uvedeného vyplývá, že pro posouzení daného nároku jako odpovědnosti za škodu by řetězec rozhodných skutečností vedoucích od nesprávného úředního postupu k tvrzené škodě nesměl být přerušen natolik významnou skutečností, jakou je vlastní rozhodnutí žalobkyně o vydražení předmětných nemovitostí v druhé dražbě. Jestliže odvolací soud (stejně jako soud prvního stupně) naopak měl za to, že vydražení předmětných nemovitostí v druhé dražbě nepřerušilo řetězec rozhodných skutečností, neboť bylo postupem logickým, pak jeho rozhodnutí není správné. Dovolání je tedy též důvodné.

Opomenout nelze ani skutečnost, že náhrada škody dle obč. zák. byla založena primárně na poskytnutí peněžní náhrady (relutární restituce). Jak uvedl dovolací soud již např. v rozsudku ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1629/2000, uveřejněném pod číslem 54/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek: „za škodu se v právní teorii i praxi považuje újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi. Skutečnou škodou na věci je nutno rozumět takovou újmu, která znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodnou událostí a která představuje majetkové hodnoty, jež je třeba vynaložit k uvedení věci do předešlého stavu. Bez ohledu na to, že občanský zákoník ve znění účinném od 1. 1. 1992 (po novele provedené zákonem č. 509/1991 Sb.) upřednostňuje náhradu v penězích před tzv. naturální restitucí (uvedením v předešlý stav), jsou i nadále uplatnitelné závěry, které k definici škody formuluje stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR Cpj 87/70, publikované pod č. 55 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1971, neboť vyjadřuje-li se škoda srovnáním majetkového stavu poškozeného před a po poškození, pak i rozsah náhrady v penězích musí zohledňovat výši prostředků (vyjádřenou v penězích) nutnou k obnovení původního majetkového stavu.“ Ačkoliv se v nyní projednávané věci nejedná o škodu na věci, výše uvedené závěry se uplatní obdobně (srovnej Švestka, J. - Spáčil, J. - Škárová, M., - Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha 2009, s. 1285 a násl., či též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1307/2003).

Jestliže žalobkyně před nesprávnými úředními postupy předmětné nemovitosti nevlastnila, nemohla být výše skutečné škody vyjádřena jako částka, kterou žalobkyně zaplatila navíc k získání

předmětných nemovitostí. Opačný závěr by totiž vedl k poskytnutí peněžní náhrady nikoliv podle stavu věcí před škodnými událostmi, nýbrž podle stavu předpokládaného, nebylo-li by škodných událostí. Mechanické spojení skutečnosti, že žalobkyně opakovaně vydražila tytéž nemovitosti po té, co byla původní dražba zrušena, za částku vyšší, nežli původně, tak samo o sobě důvodnost nároku na náhradu škody v důsledku nesprávného úředního postupu nezakládá.

Ostatně ani interpretace předcházejícího rozhodnutí dovolacího soudu v této věci, kterou odvolací soud užil pro odůvodnění svého závěru o vztahu příčinné souvislosti nesprávného úředního postupu k rozsahu škody, tedy ve výši dražebních částek, ve světle vývoje judikatury neobstála, k čemuž lze poukázat na nález Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. II. ÚS 3588/14, jímž je zpochybněn závěr o souladu ceny dosažené dražbou s pojmem ceny obvyklé.

Skutečnost, že to bylo vlastní jednání žalobkyně, které přerušilo příčinnou souvislost, ani způsob, jakým žalobkyně vyjádřila škodu, však nevylučuje, že by žalobkyní uplatněnému nároku nemohlo být - vůbec - vyhověno.

Subjektu, jemuž hrozí škoda, právní řád nejen že dovoluje, aby jednal přiměřeně okolnostem, ale takové jednání i vyžaduje a současně též chrání (viz § 417 až 419 obč. zák.). Jedná se o konkrétní projev zásady neminem laedere (nikomu neškodit). Jestliže v nyní souzené věci žalobkyně žádala nárok odpovídající nákladům jednání, o němž tvrdila, že bylo logickým vyústěním situace hrozící ukončením jejího podnikání, jedná se o nárok jež lze v jistém rozsahu podřadit pod § 419 obč. zák. Jde tu o tu část její žalobní konstrukce, dle níž tvrdí a prokazuje, že do nemovitostí v době původní držby investovala částku 1 312 856 Kč. Soudy měly tento její nárok posoudit podle uvedených ustanovení zákona. Dovolací soud zde dodává, že již např. v rozsudku ze dne 2. 9. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1360/2003, uvedl: „úprava předcházení hrozícím škodám zakládá osobě, jíž hrozí vznik škody, právo zakročit takovým způsobem, aby hrozba byla odvrácena. Nejde o oprávnění absolutní, neboť zákon ohrožené osobě dovoluje jednat pouze takovým způsobem, který je přiměřený okolnostem ohrožení, tj. tak, aby jí zvolené opatření odpovídalo zejména druhu a intenzitě ohrožení, situaci, která byla ohrožením vyvolána, případně k možnostem a schopnostem ohroženého. Kriteriem přiměřenosti se pak posuzuje účelnost nákladů vynaložených na odstranění hrozby, na jejichž náhradu má ohrožený právo podle ustanovení § 419 obč. zák. (…), to však pouze do výše odpovídající výši škody, která byla přijetím přiměřeného opatření odvrácena.“

Opětovné vydražení nemovitosti v zájmu zabránění ztráty nákladů na zhodnocení nemovitosti po dobu původní držby lze považovat za vyjádření vynaložených nákladů při odvracení hrozící škody. V dalším průběhu řízení soudy budou vydražení předmětných nemovitostí posuzovat jako opatření žalobkyní učiněné k odvracení škody v naznačeném rozsahu. Bude úkolem žalobkyně, aby nesla procesní břemena ohledně rozsahu a intenzity nebezpečí i objektů ohrožení, podle nichž soudy posoudí přiměřenost zvoleného způsobu opatření a tím i účelnost vynaložených nákladů (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1859/2013). Jestliže soudy dospějí k závěru, že jsou dány ostatní podmínky pro náhradu vynaložených nákladů při odvracení hrozících škod (hledisko přiměřenosti a účelnosti), budou povinny zabývat se vyčíslením odvracené škody, která limitována výší vynaložených investovaných nákladů. Při tom bude třeba vzít do úvahy příčinnou souvislost mezi nezbytností odvracet škodu opětovným vydražením nemovitosti, tedy mezi takovými náklady a nezbytností odvrátit jejich ztrátu právě opětovným vydražením. V tom mohou být významné dosud soudy nehodnocená tvrzení o nemožnosti uplatnění nároku vůči povinnému na vydání bezdůvodného obohacení za případné zhodnocení nemovitosti a i případně skutkové závěry o vlastním užívání a o pronajímání předmětných prostor dovolatelkou; tím se ovšem soudy dosud nezabývaly a tak ani dovolacímu soudu nepřísluší právní význam takových tvrzení a skutečností hodnotit.

S ohledem na výše uvedené, kdy dovolací důvod nesprávného právního posouzení otázky příčinné

souvislosti byl uplatněn důvodně, bylo již nadbytečné se dalšími dovolacími námitkami zabývat a Nejvyšší soud proto napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil. Jelikož důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2, věta druhá, o. s. ř.).

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- Plat
- Podnájem bytu (exkluzivně pro předplatitele)
- Pojištění (exkluzivně pro předplatitele)
- Předkupní právo (exkluzivně pro předplatitele)
- Restituce (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitel (exkluzivně pro předplatitele)
- Odporová žaloba
- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)